

УДК 334.021.1:378.14.015.62

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-8>

Євсєєва О.О.

доктор економічних наук, професор,  
Український державний університет залізничного транспорту  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2042-8277>

Ievsieieva Olga

Ukrainian State University of Railway Transport

## РЕГУЛЯТОРНІ РЕАЛІЇ ОСУЧАСНЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ НАБУТТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗЕВИХ ЗВО

В Україні в межах впровадження системи вищої освіти підготовка здобувачів, які вступили до вищих навчальних закладів, здійснюється з урахуванням Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Наразі Міністерство освіти і науки України підготувало для громадського обговорення проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», який структурно і кількісно наближено до переліку галузей Міжнародної стандартної класифікації освіти. В статті проаналізовані регуляторні реалії осучаснення міждисциплінарних зв'язків у системі вищої освіти на прикладі набуття економічної освіти в галузевих закладах вищої освіти. Розкрито авторський погляд на міждисциплінарні зв'язки дисциплін в освітньо-професійних програмах як певного змістовного наукового середовища, що стало підґрунтям впровадження ідеї математичних обчислень рівня міждисциплінарності за допомогою діаграми Венна та візуального зображення по колах Ейлера. Отриману фактичну модель міждисциплінарних зв'язків в освітньо-професійній програмі запропоновано порівнювати із орієнтувальним еталоном збалансованої моделі системи міждисциплінарності за спеціальністю як наукового середовища.

**Ключові слова:** освіта, заклад вищої освіти, галузь знань, міждисциплінарні зв'язки, економічні науки, гуманітарні науки, технічні науки, філософське коло, діаграма Венна, коло Ейлера, збалансована модель міждисциплінарності.

## REGULATORY ELEMENTS OF MODERNIZATION OF INTERDISCIPLINARY RELATIONS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN PROVIDING ECONOMIC EDUCATION IN INDUSTRY-SPECIFIC UNIVERSITIES

In Ukraine, as part of the implementation of the higher education system, the training of students in higher education institutions is carried out on the basis of the List of Fields of Knowledge and Specialties in which university students are trained. This document is a framework regulatory document and over time has been amended and supplemented in response to the current challenges of the modern higher education system. Currently, the Ministry of Education and Science of Ukraine has prepared for public discussion a draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the List of Fields of Knowledge and Specialties for Training of Higher Education Students". The structure and number of the fields of knowledge and specialties is close to the list of fields of the International Standard Classification of Education; and the document is another step towards the transition to common statistical standards and classification systems to harmonize and ensure the comparability of government statistics with such international standards and recommendations as the UN international standard classification systems. The article analyzes the regulatory elements of the modernization of interdisciplinary relations in the system of higher education using the example of economic education in industry-specific higher education institutions by means of a comparative analysis. The article is based on the interdisciplinary links of economic subjects with the philosophy and humanities and special technical subjects taught in industry-specific universities. In the context of this direction, the author's view on the interdisciplinary relations of disciplines in educational and professional programs as a certain meaningful scientific environment, in the context of "smaller" and "wider" philosophical circles in terms of the actual state and with the aim of assessing further progressive development based on the potential state, is represented. The author's view of interdisciplinary relations through the philosophical circles of the scientific environment became the basis for the introduction of the idea of for mathematical calculations of quantitative and qualitative assessments of the level of interdisciplinarity using such mathematical apparatus as a Venn diagram, and using a Euler's circle for the visual representation of certain interdisciplinary relations. Based on the results of the calculations and a developed actual model of interdisciplinary relations in the educational and professional program, it is proposed to further compare the model with the reference standard of the balanced model of the interdisciplinarity system in the process of meaningful construction of the educational program in the specialty as a scientific environment.

**Keywords:** education, higher education institution, field of knowledge, interdisciplinary relations, economic sciences, humanities, technical sciences, philosophical circle, Venn diagram, Euler's circle, balanced model of interdisciplinarity.

**JEL classification:** A2, I21, I25, K10, K15

**Постановка проблеми.** Міжнародна стандартна класифікація освіти (International Standard Classification of Education, ISCED), далі – МСКО, розроблена ЮНЕСКО як всеохоплюючий статистичний опис наці-

ональних систем освіти та методології для оцінки національних систем освіти порівняно з зіставними міжнародними рівнями. Основною одиницею класифікації МСКО є освітня програма. Крім того, МСКО класифі-

кує програми за галузями знань, орієнтацією та призначенням програми [1].

В Україні в межах впровадження системи вищої освіти підготовка здобувачів, які вступили до вищих навчальних закладів, здійснюється на підставі Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [2] (далі – Перелік), який є рамковим установчим нормативним документом та із плином часу та нагальними викликами змінювався та доповнювався за актуальними потребами сучасної системи вищої освіти.

Наразі Міністерство освіти і науки України підготувало для громадського обговорення проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (далі – Перелік (проект)). Перелік (проект) структурно і кількісно наближено до переліку галузей МСКО та є черговим кроком до переходу на єдині статистичні стандарти та системи класифікації для гармонізації і забезпечення порівнянності державної статистики із такими міжнародними стандартами та рекомендаціями, як міжнародні стандартні системи класифікації ООН [3].

Пропонований Перелік (проект) поширюється на освітні програми у сфері вищої та фахової передвищої освіти. На відміну від попередніх редакцій переліку цей Перелік (проект) пропонує визначити та затвердити рівень освіти, на якому можуть відкриватися освітні програми за конкретною спеціальністю. Перелік (проект) встановлює відповідність між українськими спеціальностями та деталізованими галузями МСКО. Відповідність між спеціальностями пропонованого переліку та чинного переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, а також перелік спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, планується визначити наказом Міністерства освіти і науки для цілей ліцензування, акредитації, регульованих спеціальностей [3].

Запропонований Перелік (проект), окрім громадського обговорення, потребує і філософсько-прагматичного усвідомлення за змістом та структурою, що розширить світогляд щодо практичної значущості закладених в ньому міждисциплінарних зв'язків, а також стане підґрунтям можливих математичних обчислень кількісних та якісних оцінок рівня міждисциплінарності та на їх підставі розробки орієнтувальної збалансованої моделі системи міждисциплінарності у змістовній побудові освітньо-професійних програм.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** В контексті означеної проблематики за основу була покладена Стратегія розвитку вищої освіти на 2021–2031 роки [4], яка запропонована Міністерством освіти України, та яка визначає основні тенденції та проблеми розвитку системи вищої освіти та ідентифікує проблеми розвитку вищої освіти в Україні; аналізує світові тренди розвитку вищої освіти; наводить сильні та слабкі сторони, можливості і ризики розвитку вищої освіти, визначає візію, місію і принципи побудови системи вищої освіти, формулює стратегічні, операційні цілі та завдання розвитку вищої освіти в Україні до 2031 року із описом очікуваних результатів стратегії; пропонує механізм

та етапи реалізації стратегії, наводить види передбачуваного моніторингу та оцінки результативності її реалізації. На законодавчому рівні ця стратегія втілена у нормативному документі Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [5] (далі – Стратегія), яка складається із двох складових – безпосередньо стратегії як змістовної складової Стратегії [5] та Операційного плану реалізації у 2022–2024 роках цієї Стратегії [5], як нагальної потреби в контексті організаційного забезпечення реалізації Стратегії [5] шляхом розроблення операційних планів її реалізації, в яких конкретизовані окремі заходи із зазначенням строків їх здійснення. Так, Операційні плани реалізації Стратегії [5] розробляються поетапно та безпосередньо у Стратегії [5] поділені на відповідні етапи з можливістю їх уточнення щороку: перший (2022–2024 роки) – запровадження фінансової автономії закладів вищої освіти, вдосконалення системи управління ними, завершення гармонізації структури вищої освіти України відповідно до зобов'язань країн-членів Європейського простору вищої освіти, забезпечення обладнання для сучасних навчальних і передових науково-дослідних лабораторій; другий (2025–2028 роки) – завершення модернізації мережі закладів вищої освіти, включаючи розбудову доступної інфраструктури закладів вищої освіти, та вдосконалення системи бюджетного фінансування вищої освіти, розширення діяльності із забезпечення освіти дорослих та інноваційної діяльності закладів вищої освіти, проведення оцінки ефективності прийнятих нормативно-правових актів, їх актуалізацію; третій (2029–2032 роки) – розширення зв'язків освіти з наукою та бізнесом, інтеграцію до світового освітньо-наукового простору, створення підґрунтя для подальшого розвитку вищої освіти, розроблення у 2032 році Стратегії розвитку вищої освіти на наступний період, узгодженої із стратегіями соціально-економічного, науково-технічного та інноваційного розвитку України, створення інтегрованої стратегії розвитку освіти, науки та інновацій.

Таким чином, в контексті нових регуляторних реалій законодавчого підґрунтя постає необхідність вивчення сталих та виявлення нових міждисциплінарних зв'язків у системі вищої освіти, зокрема при набутті економічної освіти у галузевих закладах вищої освіти.

**Мета статті** полягає у проведенні аналітичного дослідження нового Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, при набутті економічної освіти в галузевих закладах вищої освіти в контексті філософсько-прагматичного обґрунтування можливих математичних обчислень кількісних та якісних оцінок рівня міждисциплінарності та на їх підставі розробки орієнтувальної збалансованої моделі системи міждисциплінарності у змістовній побудові освітньо-професійних програм економічного спрямування у галузевих закладах вищої освіти.

**Виклад основних результатів дослідження.** Закон України «Про вищу освіту» [6] визначає такі типи закладів вищої освіти (стаття 28):

– університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економіч-

ний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

– академія, інститут – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

– коледж – заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, провадить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність.

В контексті вищенаведеного, прикладами галузевих закладів вищої освіти стає переважна більшість ЗВО, адже вони прямо пов'язані із відповідними галузями економіки та в контексті оцінки ефективності освіти мають корелюватися із Класифікацією галузей економіки та видів робіт за професійним ризиком виробництва [7], яка визначає та систематизує галузі економіки та види робіт в Україні, які вже сформувався на цей час. В той же час, враховуючи ідею упродовження будь-якої стратегії, не слід забувати про прогресивні процеси, які відбуваються в освіті та науці, в економіці та її галузях, в результаті яких в економіці країни з'являються нові галузеві відгалуження та сфери діяльності, які мають забезпечуватись відповідним кадровим потенціалом із вищою освітою із актуальними професійними навичками та компетенціями, в результаті чого на ринку праці створюється попит на нові професії майбутнього, що поступово стають реальністю.

Економічні спеціальності – це професії пов'язані з розрахунками, прогнозуванням ринкових тенденцій і оцінкою можливих ризиків. Зазвичай до таких фахівців відносять економістів, бухгалтерів, фінансистів, а також маркетологів, бізнес-аналітиків і керівників. Не секрет, що економіка – це обов'язкова складова будь-якого бізнесу, тому питання кваліфікації економічних фахівців часто є ключовим на кожному підприємстві. Це й зрозуміло, адже від того, наскільки грамотно економіст виконує свої обов'язки, найчастіше залежить прибутковість, репутація і загальний стан справ у довіреній йому організації. Очевидно, що економічні спеціальності – це професії розумової праці, що вимагають від фахівців розвинених математичних,

аналітичних і творчих здібностей. Крім того, досить часто від співробітників, що працюють у сфері міжнародної економіки, потрібні ще й знання іноземних мов, законодавства, специфіки ведення грошових операцій і навіть історії інших держав [8].

Сучасні реалії такі, що окрім традиційних, названих вище фахівців, виникає потреба і у фахівцях спеціальних напрямів в межах здобутих знань та навичок економічної освіти, таких як [8]: кантрі-менеджер, PR-менеджер, актуарій, аналітик, андеррайтер, аудитор, байер, брокер, дилер, маклер, експерт з оцінки власності, HR-менеджер, ризик-менеджер, біржовий адміністратор, сторітеллер, товарознавець, тренд-вотчер, фандрейзер, фінансист, футуролог.

Отже, швидкі зміни, що відбуваються у суспільстві, технологіях, вимагають від фахівців як професійних, так і загальних компетентностей, зокрема здатності навчатися, критично та системно мислити, програмувати, працювати в умовах невизначеності, креативності, міжгалузевої комунікації, мультикультурності та володіння кількома, у тому числі англійською, мовами. Світовими трендами майбутнього є міждисциплінарність (мультидисциплінарність) освітніх і дослідницьких програм, свобода вибору і формування індивідуальної освітньої траєкторії [9].

Філософські проблеми співвідношення економічної теорії та практики, різних галузей науки між собою в Україні набувають актуальності в процесі осягнення та реагування на глобальні виклики сучасного динамічного світу. Спостерігаються дві суперечливі тенденції вирішення глобальної соціокультурної кризи. З одного боку, це намагання гармонізувати відносини між людьми шляхом переосмислення підходів до кооперації, надання нового імпульсу світовій економіці тощо, а з іншого – торгіві, релігійні та інші протистояння, які часто перетворюються на конфлікти, що отримують небажані асоціальні форми. У зв'язку з цим особливо гостро постає проблема розвитку такого наукового напрямку, як філософія економіки з метою подолання наслідків соціально-економічної кризи в Україні [1; 9].

Економічні науки зможуть працювати на випередження, виокремлювати сучасні тенденції і тренди розвитку та повноцінно виконувати свою місію лише за умови якісного оновлення методологічних засад наукових досліджень. І складовою такого оновлення, безперечно, є опанування сучасної методології досліджень і якнайповніше використання потенціалу міждисциплінарного підходу. Явища і процеси, які знаходяться за «кадром» міждисциплінарності є достатньо складними, багатоплановими та різновекторними, а тому досить проблематично дати вичерпну характеристику цього феномена у одному, хоча й самому широкому формулюванні [2; 9].

Міждисциплінарність не є феноменом, що притаманний лише економічним наукам і економічній освіті. Цей феномен стосується усіх галузей знань. Водночас маємо наголосити на тому, що саме для економічних галузей знань, економічної науки і освіти інститут міждисциплінарності є особливо актуальним. Це пов'язане з тим, що в центрі наших досліджень знаходиться економічно активна людина, її економічна діяльність і ті відносини, що супроводжують цю діяльність [2; 9].

Наразі ми можемо стверджувати про тісний взаємозв'язок та розвиток всіх економічних наук від

теоретичного знання до прикладного упровадження через призму набутих знань, які також потребують постійного оновлення. В цьому контексті, представники освітянського простору як ніхто інший, усвідомлюють, що складовою такого оновлення, безперечно, є опанування сучасної методології досліджень і якнайповніше використання потенціалу міждисциплінарного підходу.

Розмірковуючи над матеріалістичним втіленням міждисциплінарності в сучасних умовах на стадії набуття освіти, за основу ми взяли всім нам відомий та наразі чинний «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [2], за яким ми власне і можемо відслідкувати як фактичні, так і оцінити потенційні взаємозв'язки, в контексті всеосяжності охоплення яких саме і упроваджується ідея «малого» та «широкого» філософського кола (рис. 1).

У розуміння «малого» кола у нашому дослідженні ми вкладаємо безпосередньо будь-яку дисципліну або спеціальність та її взаємозв'язок з іншими дисциплінами або спеціальностями, наприклад, дисципліна «Економіка» та будь-яка дисципліна з числа обліково-контрольних дисциплін в контексті їх включення в систему економічних наук. [авт. внесок].

У розуміння ж «широкого» кола ми вкладаємо взаємо-зворотний зв'язок в економічній науці економіки як дисципліни або спеціальності, які визначені чинним Переліком [2] та віднесені до галузі знань «Поведінкові та соціальні науки» з обліково-контрольними дисциплінами або спеціальностями, які за цим же Переліком [2] віднесені до галузі знань «Управління і адміністрування» [авт. внесок].

В зазначених ствердженнях відповідно і філософія може розглядатися як певне «мале» коло з погляду її участі як навчальної дисципліни в названих галузях

та як самостійна спеціальність, яка відноситься до «широкого» кола «Гуманітарні науки» [авт. внесок].

Аналогічний підхід у міркуваннях щодо визначення «малого» та «широкого» кіл можна розповсюдити і на дисципліни технічних напрямів освіти, які входять до складу відповідних галузей знань та спеціальностей в галузевих закладах вищої освіти. [авт. внесок].

За наявності інформації ми вже можемо розглядати означені співвідношення і за проектом, винесеним на громадське обговорення Переліку (проекту) [3], а також з візуалізацією міждисциплінарних зв'язків економічних, філософських та технічних наук як самостійних спеціальностей та як окремих дисциплін в них у навчальному процесі здобувачів економічних спеціальностей (рис. 2).

Так, наприклад, за Переліком (проектом) [3] громадського обговорення: спеціальність «Філософія» віднесена до «широкого» кола галузі знань «Мистецтво та гуманітарні науки», шифр «В»; спеціальність «Економіка» – до «кола» «Соціальна наука, журналістика та інформація», шифр «С»; низка інших економічних спеціальностей – до «кола» «Бізнес, управління та право», шифр «D».

Зауважимо, на нашу думку, з точки зору фахівців обліку і оподаткування, є доволі позитивним кроком включення спеціальності «Право» «широке» коло ««Бізнес, управління та право».

В контексті зазначеного зосереджуємо увагу про міждисциплінарність у філософському розумінні «малого» та «широкого» кола взаємо-зворотного зв'язку дисциплін (рис. 3) /наприклад, у контексті «малого» філософського кола – економіки та обліково-контрольних дисциплін, у контексті «широкого» філософського кола – будь-якої економічної дисципліни (або обліково-контрольних дисциплін) та дисциплін технічного спрямування, якщо за відповідними пере-

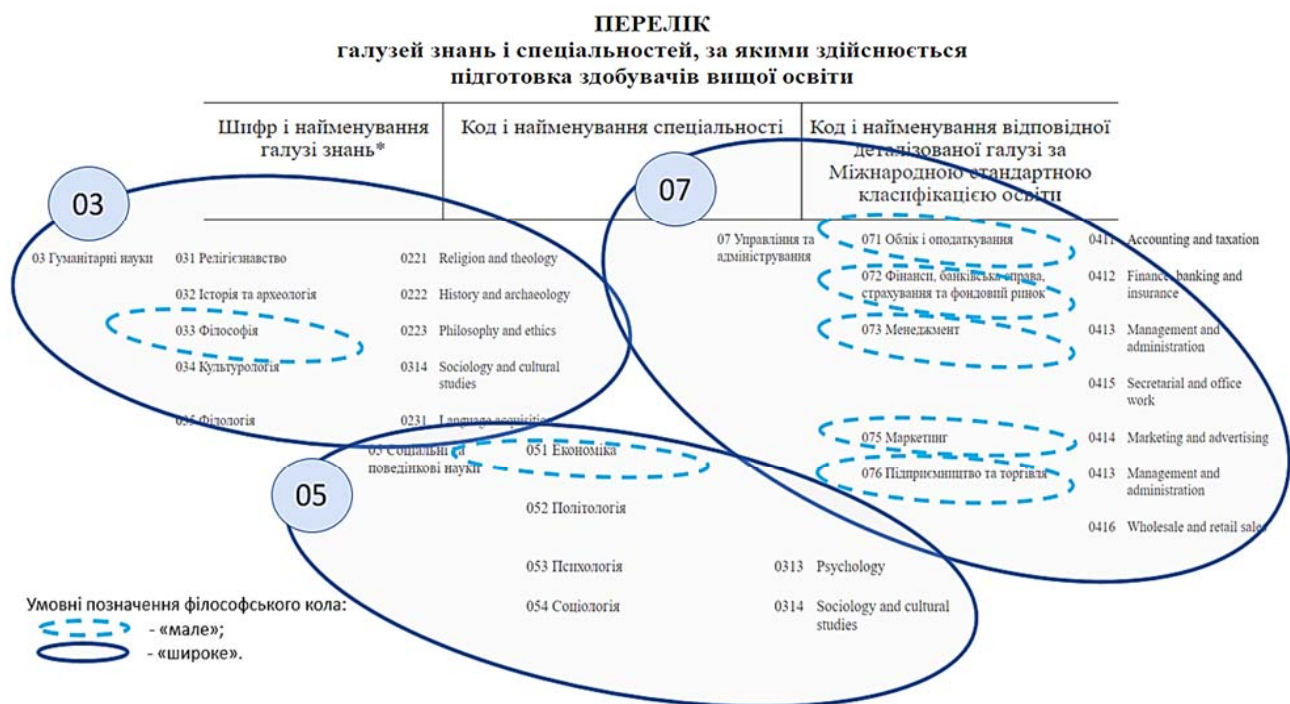


Рис. 1. Філософські кола міждисциплінарності: фактичний стан

Джерело: розроблено автором самостійно із використанням джерела [2]

**ПЕРЕЛІК  
галузей знань і спеціальностей, за якими  
здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти**

Галузь знань		Спеціальність		Відповідна деталізована галузь за Міжнародною стандартною класифікацією освіти		Рівні освіти, на яких здійснюється підготовка*				
Шифр	Найменування	Код	Найменування	Шифр	Найменування	ФМБ	МБ	Б	М	ДФ
B	Мистецтво та гуманітарні науки	B1	Аудіовізуальне мистецтво та виробництво	0211	Audio-visual production					
		B2	Дизайн та декоративне мистецтво (за спеціалізаціями)	0212	Fashion, interior design					
		B3	Образотворче мистецтво	0213	Fine arts					
		B4	Музичне мистецтво	0215	Music					
		B5	Перформативне мистецтво	0215	Music					
		B6	Релігієзнавство	0221	Religion					
		B7	Богослов'я	0222	Religion					
		B8	Історія та археологія	0223	History					
		B9	Філософія	0231	Philosophy					
		B10	Філологія (за спеціалізаціями)	0232	Linguistics					
C	Соціальні науки, журналістика та інформація	C1	Економіка	0311	Economics					
		C2	Політологія	0312	Political science					
		C3	Міжнародні відносини	0312	Political science					
		C4	Психологія	0313	Psychology					
		C5	Соціологія	0314	Sociology and cultural studies					
		C6	Культурологія	0314	Sociology and cultural studies					
		C7	Журналістика	0321	Journalism and reporting					
		C8	Бібліотечна, музейна та архівна справа	0322	Library, information and archival studies					
D	Бізнес, управління та право	D1	Менеджмент та підприємництво	0411	Management and administration					
		D2	Фінанси, банківська справа, страхування та фінансові ринки	0412	Accounting and taxation					
		D3	Менеджмент та підприємництво	0413	Finance, banking and insurance					
		D4	Публічне управління та адміністрування	0413	Management and administration					
		D5	Маркетинг	0414	Marketing and advertising					
		D6	Торгівля	0416	Wholesale and retail sales					
		D7	Секретарська та офісна справа, документознавство	0421	Secretarial and office work					
		D8	Право	0421	Law					

Рис. 2. Філософські кола міждисциплінарності: стан за проєктом

Джерело: розроблено автором самостійно із використанням джерела [3]

хресними освітньо-професійними програмами передбачено (або передбачається) вивчення таких дисциплін/, що, на наш погляд, є вкрай важливим у процесі набуття освіти як за економічним, так і за технічним напрямом спрямування саме у галузевих ЗВО.

Оцінка міждисциплінарних зв'язків із точки зору фактичного та потенційного упровадження є авторським поглядом на сутність міждисциплінарного підходу розвитку економічної науки в цілому та окремо економіки та обліково-контрольних дисциплін як самодостатніх систем знань, а саме [авт. внесок, ідея може бути розповсюджена та адаптована на будь-яку систему знань у визначенні рівня міждисциплінарних зв'язків, рис. 3]:

- «широке» фактичне філософське коло (рис. 3, позначка 1) – наявність дисциплін конкретної спеціальності інших галузей знань;
- «широке» потенційне філософське коло (рис. 3, позначка 3) – упровадження нових дисциплін інших галузей знань у спеціальність;
- «мале» фактичне філософське коло (рис. 3, позначка 2) – наявність спеціальності безпосередньо в самій галузі знань, або сама фахова дисципліна в цій спеціальності;
- «мале» потенційне філософське коло (рис. 3, позначка 4) – упровадження нових спеціальностей галузі знань безпосередньо в самій галузі знань або упровадження нових дисциплін в спеціальності з інших спеціальностей в середині галузі).

На наш погляд, також не слід виключати вагомий внесок з філософської точки зору кожної дисципліни у створенні цілісності та самодостатності наукового утворення, куди включена така дисципліна, та всеосяжності пізнання при набутті економічної освіти (приклад даного погляду надано авторським колективом науковців за джерелом [10] щодо дослідження

глибинної сутності кожної дисципліни, яка включена до вивчення спеціальності, та в якості прикладу була розглянута дисципліна «Контролінг» в контексті визначення його змісту за такими філософськими напрямками міркування як монізм, дуалізм та плюралізм).

Власне звідси вже можна міркувати не скільки з точки зору філософії окремої науки, як то, наприклад, філософії економіки, філософії обліку, філософії контролінгу тощо, скільки можна розмірковувати з точки зору і самої філософії знань та її впливу у визначенні всеосяжності пізнання (рис. 4).

Авторський погляд на міждисциплінарні зв'язки через філософські кола наукового середовища дає підґрунтя для математичних обчислень кількісно-якісних оцінок рівня міждисциплінарності за допомогою математичного апарату – діаграм Венна, а для візуального зображення визначених міждисциплінарних зв'язків – кола Ейлера. За результатами обчислень може бути побудована фактична модель освітньо-професійної програми за міждисциплінарними зв'язками, яка може бути зіставлена із орієнтувальним еталоном збалансованої моделі системи міждисциплінарності у змістовній побудові таких програм.

Головне раціональне зерно міждисциплінарного підходу за умов зростаючої спеціалізації у сфері наукових досліджень – збагачення споріднених наук на основі запозичення методологічного інструментарію, об'єднання зусиль задля пояснення природи нових явищ, процесів та з'ясування тенденцій у царині економічного, суспільного розвитку. Наголошуємо на тому, що міждисциплінарний підхід передбачає інтеграцію різномірних теоретичних і емпіричних результатів, задіяння методологічного інструментарію споріднених галузей науки та прирощення на цій основі наукового знання [9].

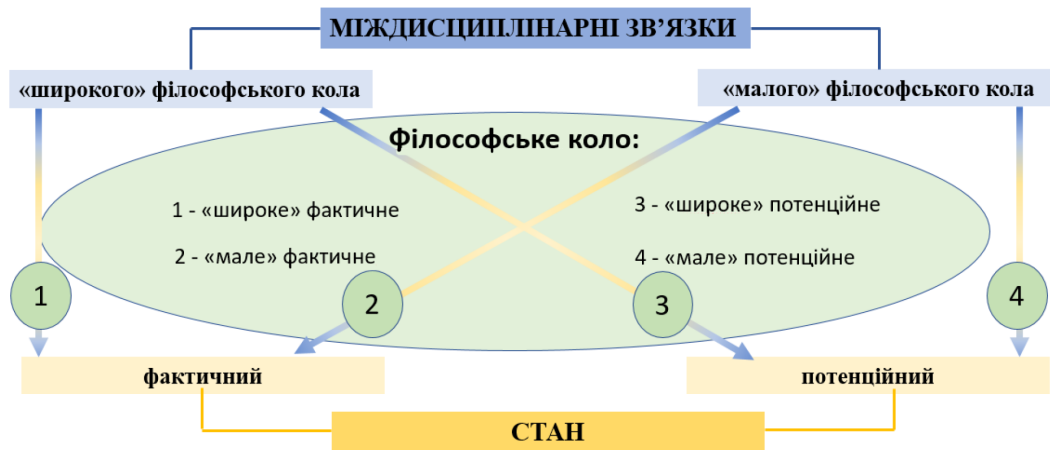


Рис. 3. Всеосяжність філософських кіл міждисциплінарних зв'язків (авторський погляд)

Джерело: розроблено автором самостійно

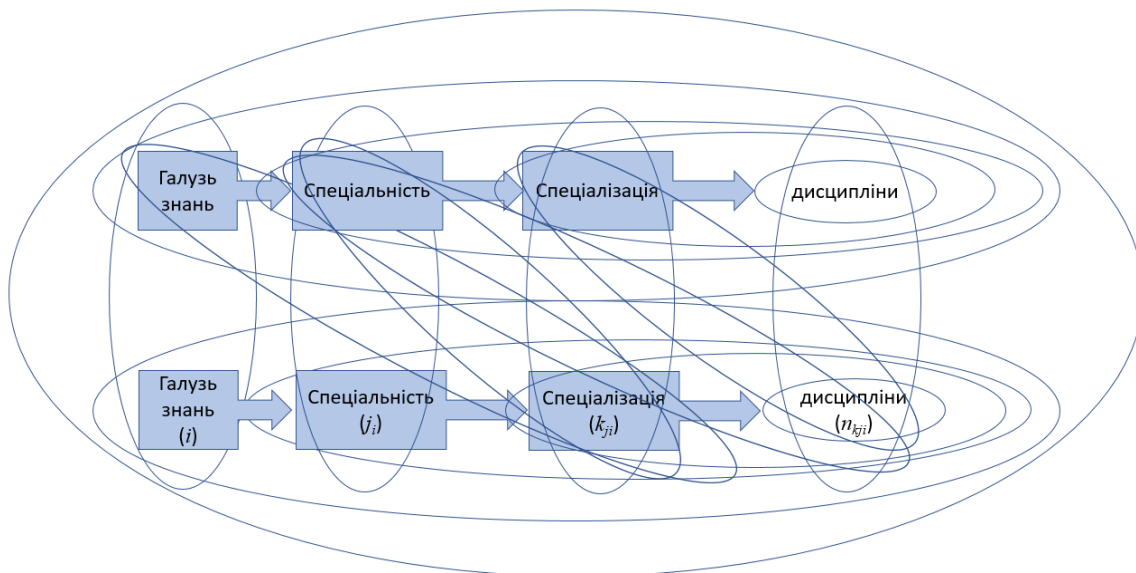


Рис. 4. Філософські кола наукового середовища (авторський погляд на міждисциплінарні зв'язки)

Джерело: розроблено автором самостійно

І власне на цьому етапі пізнання і створюються науковцями різні визначення та тлумачення здавалося б однозначних за змістом термінів, що і пояснює прояв явищ монізму, дуалізму та плюралізму у визначеннях.

Філософсько-прагматичне усвідомлення змісту та структури Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, розширить світогляд щодо практичної значущості закладених в ньому міждисциплінарних зв'язків, а також стане підґрунтям можливих кількісних та якісних оцінок рівня міждисциплінарності та на їх підставі розробки орієнтувальної збалансованої моделі системи міждисциплінарності у змістовній побудові освітньо-професійних програм.

**Висновки.** Міждисциплінарний підхід передбачає інтеграцію різнорідних теоретичних і емпіричних результатів, задіяння методологічного інструментарію споріднених галузей науки та прирощення на цій основі наукового знання. Викладені положення теорії про «мале» та «широке» філософські кола у міждисци-

плінарних зв'язках економічних дисциплін у галузевих закладах вищої освіти можуть бути розповсюджені та адаптовані щодо взаємодії філософських наук, економічних наук та технічних наук в сучасних умовах розвитку освіти, що власне може стати перспективним дослідженням та предметом дискусії як для науковців-філософів, так і для науковців-економістів, так і для науковців технічних спеціальностей у міждисциплінарних дослідженнях.

Філософсько-прагматичне усвідомлення змісту та структури Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, розширить світогляд щодо практичної значущості закладених в ньому міждисциплінарних зв'язків, а також стане підґрунтям можливих математичних обчислень кількісних та якісних оцінок рівня міждисциплінарності та на їх підставі розробки орієнтувальної збалансованої моделі системи міждисциплінарності у змістовній побудові освітньо-професійних програм.

В перспективі проект Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти з громадського обговорення перетвориться в чинний нормативний документ, за яким на освітній буде покладена додаткова паперово-електронна робота переробити робочу документа-

цію по спеціальностях на місцях у закладах вищої та нагальна необхідність переглянути змістовні складові в освітньо-навчальних комплексах в контексті виявлення міждисциплінарних зв'язків, їх посилення та оновлення, що сприятиме підвищенню якості вищої освіти.

### Список використаних джерел:

1. International Standard Classification of Education: Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. UNESCO-UIS 2015. Міжнародна стандартна класифікація освіти. DOI: <http://dx.doi.org/10.15220/978-92-9189-179-5-en> (дата звернення 21.01.2024).
2. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.01.2024).
3. Проект нового Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: проект, опубліковано 08.08.2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/proyekt-novogo-pereliku-galujej-znan-i-specialnostej-za-yakimi-zdijsnyuyetsya-pidgotovka-zdobuvachiv-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti> (дата звернення 21.01.2024).
4. Стратегія розвитку вищої освіти на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення 21.01.2024).
5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 21.01.2024).
6. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n442> (дата звернення 21.01.2024).
7. Класифікація галузей економіки та видів робіт за професійним ризиком виробництва: Додаток, постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 985. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/1314873> (дата звернення 21.01.2024).
8. Професії економіки і бізнесу: перспективи вибору: *poprofessii*. URL: <https://poprofessii.in.ua/uk/> (дата звернення 21.01.2024).
9. Євсєєва О.О. Міждисциплінарний зв'язок в економічній науці економіки та обліково-контрольних дисциплін в контексті «малого» та «широкого» філософського кола. *Людина, суспільство, комунікативні технології*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Данілія – Харків: Мачулін, 2023. С. 147–149. URL: [https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/18\\_12\\_2023-hi-zbirka.pdf](https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/18_12_2023-hi-zbirka.pdf) (дата звернення 21.01.2024).
10. Євсєєва О.О., Євсєєв А.С. Монізм, дуалізм і плюралізм контролінгу в умовах сучасної економіки: філософський роздум щодо первинності походження. *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 25 травня 2019 р., Україна). Дніпро: ПДАБА, 2019. С. 122–125.

### References:

1. International Standard Classification of Education: Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. UNESCO-UIS (2015). DOI: <http://dx.doi.org/10.15220/978-92-9189-179-5-en> (accessed January 21, 2024).
2. Perelik haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vishchoi osvity [List of fields of knowledge and specialties in which higher education students are trained]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. April 29, 2015 No. 266. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (accessed January 21, 2024).
3. Proiekt novoho Pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vishchoi ta fahovoi peredvishchoi osvity [Draft of the new List of fields of knowledge and specialties in which higher and professional pre-higher education is provided]: draft, published on 08.08.2023. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/proyekt-novogo-pereliku-galujej-znan-i-specialnostej-za-yakimi-zdijsnyuyetsya-pidgotovka-zdobuvachiv-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti> (accessed January 21, 2024).
4. Stratehiia rozvytku vishchoi osvity na 2021-2031 roky [Higher education development strategy for 2021-2031]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (accessed January 21, 2024).
5. Stratehiia rozvytku vishchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky [Higher education development strategy for 2022–2032]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. February 23, 2022 No. 286-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (accessed January 21, 2024).
6. Pro vishchu osvitu [About higher education]: Law of Ukraine dd. July 1, 2014 No. 1556-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n442> (accessed January 21, 2024).
7. Klasyfikatsiia haluzei ekonomiky ta vydiv robot za profesiinym ryzykom vyrobnytstva [Classification of economic sectors and types of work by occupational risk]: Appendix, Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. June 27, 2003. No. 985. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/1314873> (accessed January 21, 2024).
8. Profesii ekonomiky i biznesu: perspektyvy vyboru [Economic and business professions: prospects for choice]. Available at: <https://poprofessii.in.ua/uk/> (accessed January 21, 2024).
9. Ievsieieva O.O. (October 26–27, 2023) Mizhdystsyplinaryni zviazok v ekonomichnii nauki ekonomiky ta oblikovo-kontrolnykh dystsyplin v konteksti «maloho» ta «shyroko» filosofskoho kola [Interdisciplinary connection in the economic science of economics and accounting and control disciplines in the context of “smaller” and “wider” philosophical circle]. Proceeding of the XI International scientific and practical conference *Liudyna, suspilstvo, komunikativni tekhnologii* / ed. V.O. Danilian. Kharkiv: Machulin, pp. 147–149. Available at: [https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/18\\_12\\_2023-hi-zbirka.pdf](https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/18_12_2023-hi-zbirka.pdf) (accessed January 21, 2024).
10. Ievsieieva O.O., Ievsieiev A.S. (May 25, 2019) Monizm, dualizm i pluralizm kontrolinhu v umovakh suchasnoi ekonomiky: filosofskyi rozдум shchodo pervynnosti pokhodzhennia [Monism, dualism and pluralism of controlling in the modern economy: a philosophical reflection on the primacy of origin]. *Aktualni problemy vykorystannia potentsialu ekonomiky krainy: svitovyi dosvid ta vitchyzniani realii*: Proceeding of the III International scientific and practical conference. Dnipro: PDABA, pp. 122–125.